

Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Sandgata 30 B
N-7012 Trondheim

Telefon: (+ 47) 73 84 16 40
Bankgiro: 4358.50.12840
Org. nr.: 970 089 748 NVA

e-post: nof@birdlife.no internett: www.birdlife.no

Klima- og miljødepartementet (KLD)

Deres ref.	Deres kontaktperson	Vår ref.	Vår kontaktperson	Dato
			Martin Eggen	29.05.19

Innspill om helhetlige forvaltningsplaner for natur

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) vil takke for muligheten til å gi innspill til arbeidet med helhetlige forvaltningsplaner for natur hos departementet 20. mai. Her følger et skriftlig innspill basert på den muntlige fremstillingen som ble holdt da.

Stans tap av marin våtmark og annen viktig natur – en helhetlig forvaltning trengs

Vi ser positivt på at man vurderer denne typen planer, og mener det er et nødvendig grep for norsk natur. Tilstanden i flere økosystem blir gradvis svekket, uten at dagens forvaltningsregime ser ut til å kunne snu utviklingen. Spesielt gjelder dette våtmark og åpent lavland (jf. naturindeksen). For fuglenes del er 1/3 av artene på den norske rødlisten, enten fordi de har naturlige lave bestander i Norge, eller fordi de har en markant pågående bestandsnedgang. Artene finner vi i alle økosystemer, fra sjø til fjell. Det er særlig bestandsnedgangen hos arter knyttet til våtmark (hele 34 arter, 41 %) og kulturlandskapet som kan knyttes direkte til den norske arealforvaltningen, selv om forhold under trekk- og vinteropphold i andre land i noen tilfeller delvis eller helt kan forklare artenes status. For truede arter er handlingsplaner, som sammenstiller viktige trusler og aktuelle tiltak, nødvendig, noe NOF gjentatte ganger har påpekt.

Vi har påpekt det pressende behovet for å sikre marine våtmarker (fjære- og gruntvannsområder). Dette er områder vi mener både vannforskriften og naturmangfoldloven må beskytte – vannforskriften fordi den eksplisitt er ment å beskytte denne typen arealer. Det kan gis tillatelse til nye inngrep etter gjeldende sektorlovgivning og kommunale arealplaner, men aktuell myndighet skal sørge for at vilkårene i vannforskriftens § 12 om nye inngrep oppfylles. Likevel opplever vi at det ikke skjer, og vi har det siste året bl.a. jobbet med å stanse utfyllingen av Drevjaleira i det verna vassdraget Drevja, Vefsn kommune i Nordland. Her er det snakk om å etablere et industriområde, som opplagt kan plasseres mange andre steder. Naturmangfoldloven må kunne benyttes i dette henseende fordi dette er arealer som over lang tid har blitt utsatt for nedbygging, og som er av uvurderlig betydning som spiskammers for fugler (og andre organismer), inkludert både hekkefugler og fugler som besøker områdene på trekk. Mange av områdene er av internasjonal betydning, som også vannfuglavltalet under Bonnkonvensjonen pålegger oss å ta vare på.

Vi har pekt på at kommunenes kompetanse og kapasitet på dette feltet er begrenset, samt at det mangler nok insentiver for lokale politikere til å beskytte marin våtmark og annen beskyttelsesverdig natur. Ressursene, kompetansen, retningslinjene og de riktige insentivene må være til stede. Dette er ikke tilfellet i dag, og det er en viktig hovedårsak til at nedbyggingen av viktige naturarealer fortsetter. For å bøte på dette har vi bl.a. foreslått følgende:

- Statlige planretningslinjer for ulike typer våtmark, og spesielt marin våtmark
- Marint aktivt delta blir en utvalgt naturtype
- Vern av Important Bird and Biodiversity Areas (IBA) i Norge

Vi mener det er beklagelig at departementet ikke har kommet oss i møte her, og heller ikke ser ut til å ha konkrete planer om å sikre denne typen natur selv. I det supplerende vernet som nå foregår, er

marine våtmarker nedprioritert, og IBAer er ikke gitt noen form for prioritet. Vi håper nå at KLD velger aktivt marint delta som en utvalgt naturtype, slik Miljødirektoratet har utredet muligheten for.

Vi påpeker at det ikke er store penger i å bygge ned den naturen NOF ønsker å hegne om. Sonen mellom hav og land er av et nokså begrenset areal, men kritisk viktig både for økosystemtjenester, beskyttelse mot ekstremvær og for fugler fra store områder. Betydningen av fjæresonen og deltaer kan derfor ikke understrekes nok – de har stor betydning langt utover sitt eget areal.

Naturvern er ingen særinteresse, men krever et overordnet «blikk»

Når naturvern i dag av mange blir oppfattet som en særinteresse, er det fordi naturhensyn for ofte ikke står i fokus tidlig i planprosesser, men utredes etter at en rekke avgjørelser og begrensninger er satt. Dette gjelder bl.a. i vindkraftsaker, men også i annen arealforvaltning. Det sivile samfunnet, medregnet organisasjoner som NOF, makter ikke alltid å komme tidlig nok inn i prosessene med kunnskap og innspill, og må derfor konstatere at mye av vår energibruk blir rettet mot å avverge de verste følgene av manglende prioriteringer av viktig natur. At det skal være slik finner vi svært underlig, da det er regjeringens overordnede politikk å overlate økosystemer og naturen i en like god tilstand som den vi overtok, jf. stortingsmeldingen om naturmangfold *Natur for livet*. Dette for å sikre naturmangfoldet, med artenes egenverdi, og for å beskytte økosystemtjenester som skal sikre naturens produksjonsevne. Denne produksjonsevnen skal sikre fremtidig økonomi og velferd. Økologiske ressurser er våre viktigste ressurser. Her er begrepet «bærekraftig» sentralt. Etter våre begreper innebærer økologisk bærekraft aktiviteter som går i null eller pluss for naturen. Når regnskapet går i minus må mottiltak settes inn. Heldigvis er mange prosesser reversible, f.eks. dersom man endrer jakt- og høstingspraksis eller restaurerer natur. Arealinngrep er mindre reversible, f.eks. er ødeleggelser av marin våtmark ofte irreversible. Derfor må slike arealinngrep stanses. Inngrep må legges andre steder, og vi må i størst mulig grad tilstrebe *arealnøytralitet*.

Det er naturlig at forvaltningsplaner for naturen rammer inn arbeidet regjeringen er i gang med for å sikre naturmangfoldet. Kunnskapsgrunnlaget styrkes gradvis:

- Rapport om økosystemtjenester for våtmark (levert regjeringen våren 2018)
- Fagsystem for fastsetting av god økologisk tilstand (levert regjering sommeren 2017), og det videre arbeidet med å følge opp rådene med konkrete mål for ulike naturtyper
- Oppfølging av vedtak i forbindelse med naturmangfoldsmeldingen *Natur for livet*

Planene må være sektorovergripende. Allerede i dag skal naturforvaltningen være sektorovergripende, og alle sektorer skal innarbeide miljømål i sine virksomheter. Naturmangfoldloven er også sektorovergripende. Likevel mangler det overordnede rammeverket som sikrer en arealplanlegging som ivaretar nasjonale miljømål.

Forvaltningsplanene må ha høy forvaltningsrelevans. Kommunene må gis et verktøy for å kunne måle egen progresjon i å nå målene i forvaltningsplanene, og for å innrapportere egne arealbeslag og arealforandringer. I Norge er det et klart politisk flertall for stor selvråderett i kommunene, men samtidig må det sikres at kommunal forvaltning ikke går på tvers av nasjonale og internasjonale miljømål. Fylkesmannens innsigelsesrett må styrkes, også for å følge opp forvaltningsplanene for natur.

Forvaltningsplaner for naturen nødvendig for bevisstgjøring og langsiktig ivaretagelse

Et av de viktigste poengene i den nevnte rapporten om økosystemtjenester, er at naturens goder må synliggjøres for å få en hensiktsmessig avveining av bruk og vern av naturen, og av hvilke *typer* bruk vi skal ha. Når nydyrking av myr og restareal har vært tillatt i stor skala opp til vår tid, er dette fordi gressmarker har vært høyere verdsatt enn myr. Beslutningsgrunnlaget og diskusjonene rundt dette har i stor grad manglet. Forvaltningsplaner for naturen vil være et verktøy for å sikre slike diskusjoner, der vi får velbegrunnede avgjørelser med riktig tidshorisont. Norsk natur leverer viktige tjenester, som

levesteder for et rikt naturmangfold, karbonlagring (spesielt skog og myr), vannrensing, matproduksjon osv., og noen av disse tjenestene er i direkte konflikt med utnyttelse av ressurser tilknyttet arealene der tjeneste produseres.

Når arter som småspove, jordugle og brushane (sterkt truet på Norsk rødliste for arter) mer eller mindre har forsvunnet fra intensivt drevet kulturlandskap på Lista og Jæren (altså utryddet i visse regioner i Norge) på grunn av færre myrer, fuktareal, ugjødslet beitemark, kantsoner og dammer/våtmark, er dette som følge av en villet utvikling, der hensynet til naturfremmende elementer ikke har vært nok verdsatt. Nå er også bestandene av arter som sanglerke (sårbar), storspove (sårbar) og vipe (sterkt truet) sterkt nedadgående. Mange plasser er disse tidligere tallrike artene allerede borte. Forvaltningsplaner for naturen må bli et redskap for å sikre økosystemene og artene også i kulturlandskapet. I mange tilfeller er en landskapstilmærming nødvendig, ikke minst i kulturlandskapet. Dette er et poeng vi ser for oss kommer frem i ekspertenes vurdering av god økologisk tilstand for ulike økosystemer.

At forvaltningsplaner for naturen som et redskap for riktig vekting av naturbruk er nødvendig, viser også en undersøkelse fra Miljødirektoratet (2014). Undersøkelsen handlet om nordmenns kunnskap om hva naturen leverer oss gratis av tjenester, og om den krisen verdens naturmangfold opplever. Norge er ikke et unntak i en slik utvikling, men en del av de omfattende negative prosessene, både konkret her hjemme og gjennom vårt forbruk (bl.a. knyttet til matvaner og produksjon), som påvirker økosystemer i andre deler av verden, f.eks. i tropiske skoger. Nordmenn skåret lavt i denne undersøkelsen sammenlignet med de fleste land i EU. Det haster å få opp engasjementet, kunnskapen og bevisstheten rundt dette livsvikte emnet blant politikere og blant befolkningen generelt. Dette må gjøres på mange arenaer, men forvaltningsplaner for naturen vil være et godt fundament for den offentlige diskusjonen.